

Feyzavər xanımı tanıyırsınızmi?



Mənim üçün yola saldıığımız ilin ən yaddaqalan hadisəsi görkəmli Azərbaycan ziyalısı, ücrəngli milli bayrağımızın ideya müəllifi, Əli bəy Hüseynzadə nəslinin fizioloji-mənəvi və tarixi-bədii tutumunu şəərəflə yaşatmaqda davam edən Feyzavər Alpsarla (Turan) görüş oldu, desəm, yanılmaram. Bundan əvvəl də bir neçə dəfə İstanbulda olsam da, müxtəlif səbəbdən onunla görüşə bilməzdim. Görünür qismət indiyə imiş. Görüşümüzün də səbəbkarı müstəqillik dövründə Türkiyədə pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan əməkdar rəssam Teymur Rzayev oldu. 94 yaşlı rəssamla onun həmin günlər məşhur Taksim meydanındaki “Əllər” qalereyasında təşkil olunmuş fərdi sərgisində görüşdük. Qalereyanın sahibi Nihad Tokatın dəmlədiyini çayı içə-içə üçlükdə söhbət etdik. Mən sanki onu sonuncu dəfə görürəmmiş kimi, məni çoxdan maraqlandıran ən müxtəlif suallara cavab almağa çalışırdım. Odur ki, söhbətimizin axarı çox tez-tez dəyişirdi. Yaşının çoxluğuna baxmayaraq, yaddaşı demək olar ki, korşalmamışdı. Demək olar ki, bütün suallarına dərhal cavab verirdi. Yalnız bəzi hallarda bir anlığa dayanar, fikrini cəmləyəndən sonra sorğumu cavablandırardı...

Onun təzadlarla dolu həyatı doğrudan da acılı-şirinli bir nağıla bənzəyirdi. Tez-tez atası Əli bəydən, qardaşı Məhəmməd Səlim və böyük bacısı Səidədən söz açır, Bakıdan gələn ziyarətçilərini - atasının irsinin yorulmaz tədqiqatçısı Azər Turanı və başqalarını xatırlayırdı. Hərdən də üzünü qarşımızdakı sərgi ekspozisiyasına tərəf çevirib çəkdiyi əsərlərdən söz açırdı. Obrazlı desək, o, bizə rənglərdən hördüyü qəriblik nəğməsinin oxunan və oxunmayan hər misrasına işıq salmağa səy göstərirdi...

Anadoluda çox geniş yayılmış “Şahmaran əfsanəsi”ndə yaradıcılığı üçün başlıca mövzu seçən Feyzavər xanım onun fərdi duyğuları ilə səsləşən məqamlarına obrazlı görkəm verərək, tamaşaçısına estetik zövq verməklə yanaşı, onu həm də düşünməyə məcbur edən əsərlər yaratmağa nail olmuşdur. Doğrudan da özündə xeyirlə şərin mübarizəsini hişf edən bu əfsanədə taleyinə vətənsizlik yazılmış Feyzavər xanımın yaşantıları ilə səsləşən məqamlar kifayət qədərdir. Elə onun “Şahmaran silsiləsi”ni bu gün 250-yə qədər əsər təşkil etməsi də bunu təsdiqləyir. Əksəriyyəti müxtəlif formalı dəri üzərində çəkilmiş bu sənət nümunələri Azərbaycan mühacirət rəssamlığının yaddaqalan nümunələrindən saymaq olar...

Söhbətimiz zamanı biz onu xəyalən heç vaxt görmədiyini ata yurduna qaytarmağa çalışırdıq. O, isə Əli bəy ocağında yetişən rəssamların Azərbaycanda sərgisinin təşkilini çox arzuladığını tez-tez dilə gətirirdi. Turanların doğma Vətəndə mənəvi görüşünü görmək bəlkə də buna haqqı çatan Feyzavər xanımın son arzusuydu. Bu sərginin baş tutub-tutmayacağı artıq respublikanın əlaqədar qurumlarından asılıdır. Amma bu işdə gecikmək olmaz. Unutmayaq ki, tarixiləşən bu xanım artıq ömrünün 95-ci baharını yaşamaqdadır...

Ziyadxan Əliyev

*əməkdar incəsənət xadimi,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru*